

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 10:30 uur d.d. 26 juni 2020 – 12:00 uur d.d. 27 juni 2020

5.1.2e Directie Communicatie

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Verpleeghuisbewoners Ouderen 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Politie en andere handhavers Zorgpersoneel 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici Actiegroeperingen Maurice de Hond

Samenvatting

- Veel verschillende corona-onderwerpen komen terug, niet één onderwerp domineert het nieuws vanochtend. Wel bliken media al volop vooruit op zondag wanneer een demonstratie van Virus Waanzin plaats zal vinden, ook al is die verboden. De politie staat 'op scherp' en vreest rellen. Voor dit weekend is een Nationale Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden (NSGBO) opgetuigd.
- Willem Engel van Virus Waanzin heeft Black Lives Matter opgeroepen zondag ook aan te sluiten. Veel kritiek op social media op die oproep: "Dat is vragen om problemen, escalatie en geweld tussen groepen", waarschuwen mensen.
- AD kopt groot op de voorpagina: 'zorgpersoneel uitgeput door coronacrisis'. Uit onderzoek blijkt dat een kwart van de zorgmedewerkers het werk tijdens de coronacrisis als 'traumatisch' heeft ervaren. De werkdruk wordt 'echt veel te hoog' genoemd. Ruim 8 op de 10 medewerkers van de zorgsector vinden dat ze te zwaar zijn belast. De helft voelt zich 'emotioneel en fysiek uitgeput' en een deel overweegt zelfs minder te gaan werken of te stoppen.
- Ook de bonus komt terug in het onderzoek. Volgens het zorgpersoneel had die bonus ongeveer het dubbele moeten zijn. Driekwart van de ondervraagden meent dat de bonus alleen zin heeft als er ook een structurele loonsverhoging komt. Ze vinden dat ze recht hebben op 7,6 procent verhoging.
- 'Coronaregels blijven knellen' kopt NRC op de voorpagina. Ondanks de wereldwijde versnelling van de pandemie, vinden veel mensen dat de versoepelingen te traag gaat. Volgens de krant is dit hét dilemma voor premier Rutte: discipline en onthouding van de mensen vragen, terwijl het 'gevoelsrisico' afneemt.
- Crisisexpert Marco Zanoni verwacht dat de anderhalve meter de facto een advies zal worden. "De laatste weken lijkt de handhaving in Nederland steeds minder strikt. Alleen bij hoogrisicosituaties zal nog worden ingegrepen".
- Ouderen moeten mee kunnen praten over of ze wel of niet in aanmerking komen voor een IC-opname als er een tekort aan bedden is in het ziekenhuis. Dat is één van de adviezen die de Leyden Academy on Vitality and Ageing geeft na een kwalitatief onderzoek onder bijna zestig senioren, schrijft Telegraaf. Wat ons bevreemdt, is dat ouderen zelf in deze discussie nauwelijks worden betrokken", zegt onderzoeksleider Jolanda Lindenberg.
- In een groot interview met AD haalt Maurice de Hond (opnieuw) hard uit naar enkele virologen, het OMT en het coronabeleid. "We plegen harakiri op onze samenleving. Door mensen zo bang te maken, beïnvloeden we hun gedrag. [...] Op dit moment is het virus gewoon weg. Toch worden mensen bang gemaakt. Dat ontgaat mijn logisch brein, daar word ik ongeveer gek van."

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)**Slachtofferaantallen**

- Er liggen momenteel nog 39 coronapatiënten op de IC's -tien minder dan gisteren. Daarnaast liggen er 584 patiënten met niet-corona-gerelateerde klachten op de IC's. Dit zijn er vijf meer dan donderdag. De totale bezetting op de IC's komt uit op 623 bedden. Het aantal coronapatiënten op de IC's is erg laag, zegt Ernst Kuipers "Er worden nu al 2 weken dagelijks niet meer dan maximaal 2 patiënten opgenomen. Het overall aantal covidpatiënten daalt nog altijd geleidelijk. De totale IC-bezetting in de ziekenhuizen blijft onveranderd erg laag." Op de reguliere ziekenhuisafdelingen liggen nog 190 mensen met coronaklachten.
- In de VS zijn de afgelopen 24 uur 40.870 nieuwe besmettingen gemeld; het hoogste aantal sinds de virusuitbraak begon.

Scenario's

- Het RIVM verwacht niet dat de daling van het aantal besmettingen nog veel verder doorzet. "De onzekerheid neemt nu heel snel toe", zeggen hoofd infectieziektebestrijding Jaap van Dissel en Jacco Wallinga. We zouden geduld moeten hebben en afwachten hoe het uitpakt. Welk advies ze anders hadden moeten geven vinden ze lastig te benoemen. "Deze crisis is zo groot dat de evaluatie nog jaren gaat duren", stelt Jaap van Dissel. Tevredenheid over de gekozen aanpak is er wel. "Uiteindelijk zijn we er met zijn allen in geslaagd zijn om de uitbraak naar een veilig niveau terug te dringen. Dat is een prestatie die we als land, als hele bevolking op ons conto kunnen schrijven." Als de app werkt en voldoende mensen mee willen doen, dan zou het bepaalde maatregelen kunnen vervangen. "Dan kun je vaststellen dat mensen in een bepaalde periode dicht bij elkaar zijn geweest. (...) Maar als je kijkt naar de zomervakantie en het opstarten van de scholen na de zomer, dan kun je verwachten dat het gebruik van het openbaar vervoer weer toeneemt. Daar is zo'n app eigenlijk op gericht. Het kan nog twee maanden duren voordat het relevant is."

Informatiebehoefte

Welke informatie vragen leven er bij getroffen?

- Op de social mediakanalen van minister De Jonge stellen mensen vragen over de bonusregeling: "geldt die ook voor...?" Ook willen mensen weten waarom er niet wordt gehandhaafd op zelfisolatie na een vakantie. Het gaat daarnaast veel over de lijsttrekkersverkiezing van het CDA.
- Op de corporate kanalen vragen als: 'Geldt de bonus ook voor kinderopvang / mantelzorgers / tandartsen/ gevangenisbewaarders etc?'; 'Wie gaat al die mensen die terugkomen uit Turkije e.d. controleren of ze wel in quarantaine gaan?'; 'Waar komen de besmettingen van nertsensboerderijen vandaan?'; 'Hoe zit het met leden van Defensie die zich ook hebben ingezet? Krijgen zij ook een bonus?' Veel discussie over de anderhalvemeterregel: 'Waarom wel met onbeperkt aantal mensen buiten je eigen gezin in een auto, om vervolgens daarbuiten weer 1,5 meter afstand te mogen houden (in tal van varianten)?'
- Op de social mediakanalen van minister Van Rijn komen geen noemenswaardige vragen binnen.

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Het Erasmus MC zegt een belangrijk nieuw inzicht te hebben opgedaan in de bestrijding van het coronavirus. Een onderzoeksteam ontdekte dat naast antistoffen ook zogenoemde T-cellen het virus kunnen tegengaan. T-cellen zouden een rol spelen in het afweersysteem. Een onderzoeksteam van intensivisten en virologen zegt erachter te zijn gekomen dat patiënten met covid-19 virus-specifieke T-cellen in hun bloed hebben. Die cellen zouden het coronavirus proberen aan te vallen. Viroloog Rory de Vries: "Het activeren van deze cellen lijkt minstens zo belangrijk als de aanmaak van antistoffen." Volgens De Vries is het van belang dat in de lopende vaccinonderzoeken wordt nagegaan of vaccinatie leidt tot de activering van T-cellen. Dat zou nu nog niet altijd gebeuren.
- Viruswaanin mag zondag geen demonstratie houden op het Malieveld, maar de groep gaat wel naar het protest. Dat zegt kopstuk Willem Engel van de groepering. "Wij, op persoonlijke titel, zijn zondag op het Malieveld." Engel roept Black Lives Matter en de Gele Hesjes ook op te komen zondag. Volgens mensen op social media is dit 'vragen om problemen, rellen en escalatie tussen groepen'.
- Voor dit weekend is een Nationale Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden opgetuigd. Dat is een nationale commandopost voor gebeurtenissen van grote impact die de gebieden van de regionale eenheden overschrijden.
- Volgens reisorganisatie Corendon hebben vrijdag al 'honderden mensen' bij de organisator een vakantie naar Turkije geboekt. Maar de reisorganisatie zegt ook geschrokken te zijn van de 'onverwacht felle reactie' van het kabinet op het besluit van vanmorgen om weer vakanties naar Turkije te gaan aanbieden. Corendon wil met het kabinet in gesprek en houdt voorzichtig de mogelijkheid open dat de vakanties alsnog niet doorgaan. Een definitief besluit volgt nog, stelt de reisorganisatie in een persverklaring.
- De 27 EU-lidstaten blijven verdeeld over een gecoördineerde heropening van hun grenzen voor reizigers uit landen van buiten de EU per 1 juli. De 27 ambassadeurs hebben onderhandelingen hierover vrijdag in Brussel opnieuw afgebroken. Er ligt een lijst van een volgens EU-bronnen kleine 20 voorgestelde 'veilige' landen op tafel maar veel ambassadeurs zeggen voor een definitief ja eerst nog met hun regering te moeten overleggen. Ze krijgen daarvoor tot zaterdag 18.00 uur de tijd.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

Reportage van een verpleeghuis

- "Wat gebeurt er achter de dichte deuren van verpleeghuizen?", wilde bijzonder hoogleraar dementie Anne-Mei The weten. Zij meldde zich in maart bij een verpleeghuis in Amsterdam. Twee weken verbleef ze daar 'tussen verdriet, woede en radeloosheid', zo beschrijft Trouw het. Enkele passages uit het stuk.
- "Als de weken verstrijken worden bewoners stiller, treuriger en somber. Zorgmedewerkers vertellen talloze voorbeelden van mensen die in bed blijven liggen, minder eten en zich afvragen wat nog de zin is van hun leven. Er vloeien tranen, soms zijn er woede-uitbarstingen. Medewerkers voelen zich machteloos. Ze mogen alleen basiszorg verlenen, niet langer dan noodzakelijk bij mensen zijn en moeten afstand houden. Hoe om te gaan met het verdriet? Ze blijven na de zorg wat langer staan luisteren en leggen in het voorbijgaan een hand op schouders."
- "In het verpleeghuis zijn verborgen parallele werkelijkheden. Personeel kan en wil zich niet altijd aan de veiligheidsrichtlijnen houden. Het mag niet, maar ik doe het toch, krijg ik regelmatig te horen. Na de ontboezeming van Koster zie ik dat meer bewoners hun eigen plan trekken. Mensen gaan stiekem bij elkaar op bezoek, lopen een ommetje. In de nacht kan het druk zijn op de gang, vertrouwt een manager me toe. Een meneer die regelmatig uitstapjes maakt, zegt dat hij door zijn dementie vergeet dat hij zijn kamer niet mag verlaten. Het personeel knijpt een oogje dicht, waarschuwt, faciliteert en treedt streng op. In de teams weten ze dat van elkaar. Ook wie de deur weleens opendoet voor bezoek."
- "Naarmate de tijd verstrijkt neemt het sociaal isolement en de behoefte aan vrijheid en bezoek toe. Verhalen over eenzaamheidsdoden doen de ronde. Bewoners en familie accepteren minder. Bewoners dreigen van het balkon te springen."
- "Half juni mag [meneer] Verdenius bij zijn vrouw op bezoek. Ze worden gescheiden door een grote tafel. In de hoek een verzorgende die controleert of ze elkaar niet aanraken. Verdenius moet denken aan hun verkeringsstijd en de priemende ogen van zijn schoonmoeder. Hij wil niets liever dan de hand van zijn vrouw pakken met wie hij zestig jaar is getrouwd, maar houdt zich in. Na het afscheid ziet hij zijn vrouw aan de hand van de verzorgende weglopen."
- "Verdenius mocht deze week met zijn vrouw wandelen in het park. Hij wilde dat alleen doen als hij haar hand mocht vasthouden. Daar moest intern overleg over worden gevoerd: het mocht. Wel liepen er veiligheidshalve twee verzorgenden mee, om te kijken of het niet verder zou gaan dan een hand vasthouden. Eerst zou er één meelopen. Er kwam een stagiaire bij, als alles goed zou gaan, mag die de volgende keer zelfstandig meelopen."

Betekenisgeving

Welke oproepen of waarschuwingen worden gedaan?

- De landelijke vereniging van artsen in dienstverband LAD vindt ook dat arts-assistenten, specialisten ouderengeneeskunde en vele andere artsen die 'keihard hebben gewerkt' in aanmerking moeten komen voor een coronabonus. Voorzitter Suzanne Booi: "Ik juich het toe dat verpleegkundigen een bonus krijgen, maar vergeet niet dat ook artsen keihard hebben gewerkt in deze crisis. En dan doel ik niet alleen op huisartsen, artsen Maatschappij + Gezondheid, specialisten ouderengeneeskunde en basisartsen in ziekenhuizen, maar ook op aios en anios die ineens op een corona afdeling kwamen te werken en dat met volle overgave hebben gedaan. En wat te denken van de coassistenten, die zich na het stopzetten van hun coschappen massaal hebben gemeld bij zorginstellingen?"

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

'Zorgpersoneel uitgeput door coronacrisis'

- AD schrijft groot op de voorpagina vanochtend dat het zorgpersoneel 'uitgeput' is door de coronacrisis. Een op de vier wil minder gaan werken. De applausactie is bij een deel van het personeel in het verkeerde keelgat geschoten. Dat blijkt uit een enquête onder ruim 6.600 zorgmedewerkers van het tv-programma Hollandse Zaken van Omroep Max en vakbond FNV.
- Uit dat onderzoek blijkt dat een kwart van de zorgmedewerkers het werk tijdens de coronacrisis als 'traumatisch' heeft ervaren. De werkdruk wordt 'echt veel te hoog' genoemd. Ruim 8 op de 10 medewerkers van de zorgsector vinden dat ze te zwaar zijn belast. De helft voelt zich 'emotioneel en fysiek uitgeput' en een deel overweegt zelfs minder te gaan werken of te stoppen. Ze voelen zich ook niet gewaardeerd en over de landelijk applausactie heerst een 'dubbel gevoel'. "Nu ervaren veel zorgmedewerkers niet zozeer applaus, maar eerder een opgestoken middelvinger", zegt FNV-voorzitter Kitty Jong. "Vooraf vanuit de politiek." De bonus van 1.000 euro noemt Jong 'een begin'. Volgens het zorgpersoneel had de bonus

ongeveer het dubbele moeten zijn. Driekwart van de ondervraagden meent dat de bonus alleen zin heeft als er ook een structurele loonsverhoging komt. Ze vinden dat ze recht hebben op 7,6 procent verhoging.

Demonstraties zondag -politie op scherp

- Een samenklontering van verboden demonstraties zondag in Den Haag zet de politie op scherp. 'Politie op scherp' kopt Telegraaf in chocoladeletters op de voorpagina vandaag. Na de rellen in Den Haag en Hoorn en de spanningen in de maatschappij is de politie "voorbereid op een heet weekendje", zegt politiebaas Wilbert Paulissen. Behalve een bonte verzameling demonstranten, hebben opnieuw voetbalhooligans aangekondigd naar Den Haag te zullen komen
- Het optuigen van een NSGBO is veelzeggend voor de schaal van de problemen die worden verwacht. Dat gebeurt normaal alleen bij zeer ernstige calamiteiten zoals een terreuraanslag, aldus Telegraaf.
- "Het was vóór de coronaperiode al onrustig met de boerenprotesten, maar nu de maatschappij weer wat opengaat wordt het nog onrustiger. Je hebt de mensen die zich verzetten tegen de coronamaatregelen, de Black Lives Matter-beweging en mensen die vertier zoeken door simpelweg te gaan rellen. En laat één ding duidelijk zijn: demonstreren is een grondrecht, maar rellen tolereren we niet", zegt Paulissen. De politiefchef ziet ook onlusten die niets met demonstraties te maken hebben, zoals de rellen in Helmond. "Mensen willen de vrijheid vieren, zo lijkt het. Maar dan is rellen niet de manier."
- Paulissen constateert een grote druk op de agenten de laatste weken na de dood van Floyd in de VS. "Ze zijn zich heel bewust van wat er maatschappelijk aan de hand is. En die bewustwording zorgt voor nieuwe dilemma's. Onlangs werd een man neergeschoten door de politie. Het eerste waar ik en andere collega's aan dachten was: is het slachtoffer blank of zwart? Dat is natuurlijk niet goed. De gevoeligheid is in de kern niet verkeerd, maar ik vind dat de politiemensen vooral op hun eigen kompas moeten varen. Zoals ze dat hebben geleerd vanuit de wet. Geweld wordt toegepast als andere middelen niet meer helpen en dan gebeurt dat zonder aanzien des persoons."
- Willem Engel van Virus Waanzin plaatst op Facebook een statement waarin hij deelnemers waarschuwt zich niet te laten provoceren. Ook benoemt hij specifieke groepen (zoals BLM en hooligans) die niet met achterdocht bejegend moeten worden, maar verwelkomt moeten worden in de strijd tegen de anderhalvemeterregels.

Maatregelen

- 'Coronaregels blijven knellen' kopt NRC op de voorpagina. Ondanks de wereldwijde versnelling van de pandemie, vinden veel mensen dat de versoepelingen te traag gaat. Volgens de krant is dit hét dilemma voor premier Rutte: discipline en onthouding van de mensen vragen, terwijl het 'gevoelsrisico' afneemt. Hoewel een meerderheid van de Nederlanders de coronamaatregelen braaf naleeft, gelooft een luidruchtige minderheid niet langer in afstand houden. Hoe zou hij het land duidelijk kunnen maken dat het virus een reëel gevaar blijft dat aanhoudende discipline vereist, terwijl dat gevoelsrisico dus overall afneemt?
- Omdat we de toegenomen vrijheid *juist* aan onze discipline te danken hebben, waarmee we erger hebben voorkomen, wordt Rutte niet moe te zeggen. Maar nu eerdere versoepelingen en potentiële grootverspreiders van het virus, zoals de demonstratie op de Dam, geen zichtbare gevolgen gehad lijken te hebben, verloor die mantra aan kracht. Juist als maatregelen effectief zijn, neemt de neiging af ze na te leven. Dat is niet verwonderlijk, zegt de Utrechtse hoogleraar Beatrice de Graaf, onderzoeker op het gebied van veiligheid en terrorisme. "Ons brein is gebouwd voor acute, concrete bedreigingen, niet voor een sluipende, abstracte crisis waarbij je ver vooruit moet denken. Na de urgente fase van het coronavirus, waarbij we het gevaar niet in de hand leken te hebben, zitten we nu in de fase waarin we denken: 'Ach ik heb het nu zelf wel onder controle, ik bepaal zelf wel wat ik doe'."
- "Er is frictie gegroeid tussen de beleving van het risico en de gevraagde voorzorgsmaatregelen", zegt ook Danielle Timmermans, hoogleraar publieke gezondheid en risicocommunicatie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Volgens het 'dashboard' zijn er nu zo'n 1.715 mensen besmettelijk: één op tienduizend Nederlanders, of minder dan de helft van het aantal inwoners van Ameland. Voor individuele burgers maakt dat de kans op besmetting, laat staan ernstige ziekte, heel klein. "Tegelijkertijd maakt het de inspanning die van je gevraagd wordt – afstand houden, jezelf belangrijke dingen ontzeggen – disproportioneel zwaar", zegt Timmermans. "Zo groeit de weerstand tegen maatregelen die voor hun gevoel geen nut hebben."
- De vraag blijft: hoe kun je zoveel mogelijk mensen de regels laten naleven? De simpele dagschotel 'Blijf thuis' uit het begin van de crisis was al uitgedijd tot een buffet van vrijheden vol inconsequenties. Op hun jongste persconferentie probeerden Rutte en De Jonge die enigszins glad te strijken met 'basisprincipes' voor gedrag binnen en buiten. En het was een poging tegemoet te komen aan al die individuele burgers die

het regime niet langer proportioneel vinden. "Het is terecht dat Rutte met dat sentiment mee leunt", zegt Danielle Timmermans. "Het is beter om nu de nadruk te leggen op een verstandige omgang met de risico's in plaats van een stringent preventief beleid. Die fase zijn we voorbij."

- Rutte kan moeilijk anders, zegt ook Beatrice de Graaf. "Hij volgt de volkswil en kneedt waar hij kan, niet waar het toch geen zin heeft; dat laat hij los." Een echte corona-opstand is nog niet begonnen, al toonde de #viruswaanzin-demonstratie op het Malieveld vorige week hoeveel er broeit. "Rellen zoals in Stuttgart wil Rutte echt niet", zegt De Graaf.

Coronawet

- Prof. mr. dr. Jan Brouwer (hoogleraar algemene rechtswetenschap) is met een 'volmondig ja' van mening dat de coronawet er moet komen. "Althans, als het straks opnieuw noodzakelijk is om vergaande maatregelen te treffen. Het huidige instrument – de noodverordening – is ten enenmale ongeschikt om een nieuwe virusuitbraak de kop in te drukken." Hij beschrijft vier argumenten: 1) Ten eerste beperkten de noodverordeningen op een onrechtmatige manier ten minste drie grondwettelijk beschermde grondrechten: het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer, de vrijheid van vergaderen en de godsdienstvrijheid. 2) Ten tweede ontbreekt op het niveau van de voorzitter van de veiligheidsregio de expertise en ervaring om ingewikkelde regelgeving op te stellen. 3) Ten derde verschillen de noodverordeningen in de 25 veiligheidsregio's onderling. En werden de handhavers ervan bovendien met verschillende opdrachten op pad gestuurd. 4) Ten vierde ontbeerden de noodverordeningen niet alleen een legitieme grondslag, maar ook was van democratische controle niet of nauwelijks sprake.
- Voorzitter van stichting Privacy First Bas Filippini vindt de wet die het Kabinet wil invoeren, 'de grondwettelijke rechten van burgers ondermijnt'. Hij vindt de wet 'volledig buitensporig'. Over de uitgangspunten is geen brede maatschappelijke discussie geweest en de basis is nog steeds het nieuwe abnormaal: social distancing en de anderhalvemeter-samenleving. Tevens gaat de wet uit van gewenste of verplichte 'sociale gedragsregels'. Welke gedragsregels zijn dat? En van wie? Alsof alle zeventien miljoen Nederlanders hier consensus over hebben. Naast het uitschakelen van het democratisch proces geeft deze wet tevens ruim baan aan het RIVM, dat weer de lijn van Wereldgezondheidsorganisatie WHO volgt. De WHO is veel legitimiteit kwijt vanwege agendakaping door roofookcapitalisten en staatsregimes, het uittrekken van de VS en het klakkeloos opvolgen van resultaten uit frauduleuze onderzoeken in de vakliteratuur. Er is nog maar een waarheid: die van het ongekozen WHO. Geen prettig vooruitzicht als dat de norm wordt, vastgelegd in wetgeving. "Wie gaat slapen in een democratie, kan wakker worden in een dictatuur."

IC-protocol

- Ouderen moeten mee kunnen praten over of ze wel of niet in aanmerking komen voor een ic-opname als er een tekort aan bedden is in het ziekenhuis. Dat is één van de adviezen die de Leyden Academy on Vitality and Ageing geeft na een kwalitatief onderzoek onder bijna zestig senioren, schrijft Telegraaf. Wat ons bevreemdt, is dat ouderen zelf in deze discussie nauwelijks worden betrokken", zegt onderzoeksleider Jolanda Lindenberg. "Dit geldt overigens ook breder bij de totstandkoming van beleid en maatregelen in de coronacrisis. Ouderen vormen de belangrijkste risicogroep maar aan hen wordt niets gevraagd, terwijl premier Rutte bijvoorbeeld wel expliciet jongeren uitnodigde om mee te denken."
- Ze constateert dat een deel van de senioren zich 'weggezet' voelt. "Terwijl zij het wel waren die ons land hebben opgebouwd. Ze vinden dat ze mee moeten praten over leven en dood. Veel ouderen zien zichzelf niet als kwetsbaar. De toon van het debat bevalt ze niet. Sommigen noemen het 'respectloos' of 'betuttelend.' Velen voelen zich vitaal en hebben nog veel om voor te leven, blijkt uit ons onderzoek."
- Wetenschapper Lindenberg kan zich daar goed wat bij voorstellen. Ze brengt in herinnering hoe artsen, toen er een tekort aan ic-bedden dreigde te ontstaan, oudere patiënten gingen bellen over het levenseinde. Of ze doorbehandeld willen worden? "Dát vinden de ouderen niet erg, maar de toon waarop wel", weet de onderzoeker. "Dat je wordt gebeld over wanneer en hoe je doodgaat. Het is duidelijk dat ze niet als één groep willen worden gezien. Van tevoren het stigma van kwetsbaar krijgen, maakte sommigen woest."
- De woordvoerder van de artsenfederatie KNMG begrijpt de gevoeligheid. "Laten we voorstellen dat we hopen dat we dit protocol never nooit nodig hebben. Maar het is voor artsen wel een geruststelling om een draaiboek te hebben als de capaciteit het niet houdt. Het is een superheftig onderwerp waarbij we op verzoek van de Inspectie ook drie ouderenbonden hebben geconsulteerd. We snappen dat code zwart en het leeftijds criterium veel losmaakt, maar het is juist de bedoeling dat hierover een maatschappelijke discussie wordt gestart. De komende tijd gaan we onze achterban raadplegen en kijken waar het protocol wellicht moet worden aangepast."

- Liane den Haan van de ANBO: "Wij hebben inderdaad aan tafel gezeten en vinden het protocol een integer en doorwrocht stuk. Maar een leeftijds criterium wijzen we af. Het is goed dat ouderen aangeven meer gehoord te willen worden. We willen dat er gekeken wordt naar mensen met een medisch kwetsbare gezondheid. Dat kán een oudere zijn, maar hoeft niet. We hopen dat huisartsen nú met deze groep kwetsbaren het gesprek aangaan over de ic-triage, zodat ze zelf kunnen beslissen."

Betaald voetbal

- Volgens Volkskrant is het nieuwe seizoen in het betaald voetbal als 'een onvoorspelbare dribbel langs de tegenstander corona'. Veel zal anders zijn dan in voorgaande seizoenen. Flexibiliteit is het toverwoord. Manager competitiezaken Jan Bluysen: 'Corona heeft ons geleerd dat we in een nieuwe realiteit leven met nieuwe onzekerheden. Ook bij onverwachte onderbrekingen willen we de competitie kunnen uitspelen.' Puur vernieuwend is deze uitspraak: 'We hebben de mogelijkheid gecreëerd om te kunnen uitwijken naar andere regio's in Nederland, mochten ergens regionale beperkingen gelden.' Dus wie weet, speelt PSV op een gegeven moment een thuisduel in Heerenveen.
- Het voetbal opent in augustus weer voorzichtig met oefenduels en verwacht bij het begin van de competitie beperkt publiek te ontvangen, tot ongeveer 25 procent. Menige club heeft al gezegd dat stadions openen voor weinig publiek niet rendabel is. Anderzijds voelen clubs de verplichting om supporters zo goed mogelijk te bedienen, zeker nu alleen in de eredivisie al veel meer dan 100 duizend seizoenkaarten zijn verkocht. Zaak is de juiste en eerlijke methode te vinden om een beperkt aantal kaarthouders binnen te laten, tot het moment dat de beperkingen wegvallen.

Vertrouwen in de maatregelen

Van adviezen naar verboden

- Trouw schrijft 'Hoe de anderhalve meter waarschijnlijk stilletjes verdwijnt'. Was het terecht dat adviezen plaatsmaakten voor harde verboden, vraagt de krant in het stuk.
- Juridisch deugden veel van de verboden niet, zegt Jan Brouwer, hoogleraar algemene rechtswetenschap aan de Rijksuniversiteit Groningen. Het verbod op samenkomsten, ook in eigen huis, druist volgens hem in tegen de Grondwet. Dat kan alleen via een wet die door het parlement wordt aangenomen, stelt Brouwer. Maar zo'n 'coronawet' is er nog niet. Daar werkt het kabinet nog aan.
- Crisisexpert Arjen Boin, hoogleraar politieke instituties en governance in Leiden, begrijpt dat de overheid op het hoogtepunt van de crisis naar verboden greep. "Mensen hadden op dat moment anders niet goed geweten wat te doen", denkt hij. Maar nu zijn ze volgens hem niet langer nodig. "We zijn toch volwassenen? Overheid, leg ons uit wat de risico's zijn, dan kunnen we een eigen inschatting maken", stelt hij. Boin vindt dat de anderhalvemeterregel van tafel moet. Ook omdat die volgens hem door alle uitzonderingen niet meer uit te leggen is. "Waarom kunnen we wel met z'n allen in een vliegtuig zitten, maar niet met z'n drieën aan een tafel op het terras? Ik kan er bijna boos om worden. Niemand begrijpt het nog."
- Ook Zannoni uit zich over de 'anderhalve meter'. De laatste weken lijkt de handhaving in Nederland steeds minder strikt. "Zo groeien we toe naar de situatie dat de anderhalve meter de facto een advies wordt", zegt Zannoni. "Alleen bij hoogrisicosituaties wordt dan nog ingegrepen."

Interview Maurice de Hond

- In een groot interview met AD haalt Maurice de Hond hard uit naar enkele virologen, het OMT en het coronabeleid. "We plegen harakiri op onze samenleving. Door mensen zo bang te maken, beïnvloeden we hun gedrag. [...] Op dit moment is het virus gewoon weg. Toch worden mensen bang gemaakt. Dat ontgaat mijn logisch brein, daar word ik ongeveer gek van."
- De Hond herhaalt zijn opvatting. Hij stelt dat het virus vooral besmettingen oplevert via hele kleine druppels, die vrijkomen als mensen zingen en praten. In slecht geventileerde binnenruimtes met een lage luchtvochtigheid blijven deze druppeltjes zweven, is zijn stelling, en ademen andere mensen deze microdruppels - aerosolen genaamd - weer in. En als ze dat gedurende een lange tijd doen, worden de longen geïnfecteerd. Dat kan met veel mensen tegelijk gebeuren, op zogeheten superspreadevents. Aerosolen, stelt De Hond, zijn verantwoordelijk voor 95 procent van de coronabesmettingen.
- "Het RIVM vaart met oude zeekaarten. Het blijft uitgaan van besmetting door grote druppels. Daarmee nemen we gigantische risico's. Als we voor november niet alle ventilatiesystemen aanpassen in de strijd tegen corona, komen er weer grootschalige nieuwe besmettingen. We moeten deze maanden besteden om alle zorginstellingen, kantoren, bioscopen, theaters, et cetera coronaproof te maken. Maar er gebeurt niks."